

Kőrestaurátori szakvélemény és javaslat

Budapest, Király utca 15. lakóház öt erkélyéről

Jelenlegi állapot

A tizenkilencedik század első felében épült ház főhomlokzatán lévő erkélyek járószintje tardosi vörösmészkből lett kivitelezve.

A kőelemek teljesen dísztelenek, homloksíkjaik tagolatlanok, mögöttük vízorr van kialakítva. A viszonylag hosszú erkélyek járószintjét nem lehetett egy darab kőtömbből kialakítani, ezért több kőelemből lettek megfaragva. A kőtömbök kiosztása nem feltétlenül követi az alattuk lévő díszes fémkonzolok kiosztását. Az egyes kőelemek gyakran nem a konzolok fölött kapcsolódnak egymáshoz, de a súlyelosztást úgy tervezték meg, hogy a kőkiosztások nem veszélyeztetik az erkélyek stabilitását. A kőelemek szerkezetileg nem kapcsolódnak a falsíkokhoz, csak a fémkonzolokra lettek fölhelyezve.

Szinte minden erkélyen megfigyelhető, hogy a jobb- és baloldali sarkok nagyméretű kőbetétek (50x50 cm körüliek), melyeket fémkapcsokkal stabilizáltak, s a viszonylag széles és pontatlanul kapcsolódó fugákat macsekós ragasztóanyaggal töltötték ki. Valószínűsíthető, hogy ezek a pótlások az épület keletkezésénél jóval későbbiek.

Mára a tardosi vörös kőbetétek túlnyomó részt bemozdultak, síkjaik néhány fokos szögben eltérnek az eredeti síktól, s a fém tartókapcsok is erősen korrodálódtak.

A jelenlegi fémkorlátok láthatóan nem egykorúak az építéssel. Az eredeti korlátelemelek furatai jól látszanak a járószinteken, ezeket a furatokat utólag tömítették.

A kövek az elmúlt másfél évszázad során jelentősen sérültek, felületeiken különböző korokból származó, változatos anyag-felhasználású javítások, vagy azok helyei láthatók.

A tardosi kő felületi megjelenése rendkívül változatos, szinte festőinek mondható, nem véletlen, hogy műmárvány formájában is utánózták. A kő tarka megjelenése miatt sikeresen nem javítható, ezért a pótlások színben, tónusban, mintázatban erősen elkülönülnek az eredeti kőanyagtól. Kültéri kiegészíthetőségük ma sem megoldott, többé-kevésbé jól illeszkedő kiegészítésük csak belső térben felhasználható anyagokkal lehetséges.

A kövek fölhordással, vagy betétezéssel való kiegészítése tehát nem végezhető el.

A tardosi kövekre jellemző, hogy a vízszintes, vagy a vízszinteshez közelítő egybefüggő rétegek mentén ásványereket tartalmaznak, ezek az ásványok általában sötétvörös, sötétbarna színűek. Az évszázados beépítettség során ezek a viszonylag gyengébb kötésű rétegek jórészt kimosódnak, helyükre víz szivárog, s a téli fagyok hatására a kőszerkezet lassan, de biztosan roncsolódik. Ilyen kioldódásokat láthatunk az erkélyek járószintjén több helyen is, ezek mélysége több centiméterre tehető, de a járószinteken számtalan hajszálrepedés is látható, melyek megléte rövid időn belül jelentős kórróziót idéz elő.

A kőanyag számtalan kisebb nagyobb sérülése, az ásványi erek kioldottsága, a hajszálrepedések megléte, a kő konzerválhatatlansága, valamint a plasztikai pótlások megoldhatatlansága miatt a helyszíni megtartás nem lehetséges.

Az épület lakóház funkciójából adódóan az erkélyek folyamatos használatnak vannak kitéve, gyakran lomtárként szolgálnak, ilyen kitettség mellett nem vállalható föl a járószint elemek helyszíni megtartása. Komoly balesetveszélyt jelentene a nagyméretű sarokbetétek cseréje. Az eredeti kőben történő furatkészítés során a rázódástól számtalan láthatatlan hajszálrepedés keletkezne. Ezek a repedések a kiszáradt, rögzösödésre hajlamos merev kőanyagot rendkívüli mértékben gyengítenék, s a látszatra ép kőelemek furatok által károsított részei - a hozzáerősített nagyméretű betétrel együtt - bármikor lehullhatnak.

Ez az esemény a korábbi betétezéskor azért nem történhetett meg, mert akkor az eredeti kövek még nem voltak ilyen mértékben kiszáradva.

A fentiekből következik, hogy az erkélyek biztonságos, hosszú távú meglétét csak a kőelemek cseréjével lehet megoldani.

A tardosi vörös-mészkő beszerezhető, a kibányászott kő jó minősége folyamatos, a kőlapok kőfaragó-ipari technológiával az eredetiekkel azonos formában és kiosztásban rutinszerűen előállíthatók.

Az eredeti, de cserélendő kőelemek az épület károsodása nélkül kiemelhetők, mivel szerkezetileg nem kapcsolódnak a falsíkhhoz.

A javasolt kőcserének technikai vagy technológiai akadálya nincs, a meglévő kövek állapota a cserét indokolja, ezért mindenképp ezt a hosszú távon is garantálhatóan biztos és megnyugtató megoldást javasolom kivitelezni.

A tárgyi kövekről kártérkép elkészítését nem tartottam szükségesnek, mert a faragványok állapota és biztonsági kockázata nem teszi lehetővé azok helyszínen való megtartását. A mellékelt fotók ezt a körülményt szemléletesebben adják vissza, mint bármiféle rajzi megjelenítés.

Budapest, 2014. április 24.

Sütő József

kőrestaurátor

OkI.sz. 77228/031

Jsz. K3-279

A mellékelt fotók jegyzéke
Budapest, Király utca 15. erkélyek

- 1-14. A képek az erkélyek homloknézetein megjelenő sérüléseket, lepattogzásokat, javításokat és javításnyomokat mutatják.
- 15. Jól látható, hogy a kőelemek szerkezetileg nem kapcsolódnak a falazathoz.
- 16. Sérült, kikopott illesztőfuga javítása
- 17-18. Utólag fölhelyezett sarokbetétek és vaskapcsos megerősítések
- 19-21. A kövek stabilitását gyengítő kimosódott ásványi erek
- 22-23. Bemozdult sarokbetétek oldalnézetben